

A gépi fordítás nemzetközi konferenciája

Jereván, 1967.

Nemzetközi konferenciák, szimpóziumok egész sora veti fel ebben az évben - sok tekintetben lényegesen megváltozott szempontból - a gépi fordítás kérdéseit. Az első ezek közül április 17-22. között zajlott le Jerevánban; ezt követi augusztusban a Grenoble-i, majd a Bukarest-i nyelvészkongresszus, végül októberben külön szimpózium foglalkozik Budapesten a gépi fordítás nyelvészeti és matematikai problémáival. A Jereván-i konferencia 70 résztvevője között ott voltak a Szovjetunió és a népi demokráciák kutatóin kívül az Egyesült Államok és Franciaország legjobb gépi fordító csoportjainak szakértői is, így az amerikai D.G. ELLIS /RAND Corporation/, P. GARVIN /Bunker-Ramo/, a francia B. VAUQUOIS /CETA/. A konferencián Magyarországot PAPP Ferenc docens és VARGA Dénes képviselte.

A jelenleg működő gépi fordítói rendszerek még a szavak jelentéstani összefüggéseinek felhasználása nélkül készültek, csak a mondaton belüli, szintaktikai összefüggések figyelembevétele alapján. Minőségileg az eddigieknél lényegesen jobb fordítást csak a nyelv jelentéstani /szemantikai/ rendszerének felderítésével és felhasználásával lehet elérni - ezzel ma már a gépi fordítás valamennyi szakértője egyetért. Ennek a problémának a megoldása döntő jelentőségű az automatikus információs rendszerek felépítése szempontjából is, ami tudományos és gazdasági szempontból egyaránt központi kérdés. A szöveges információk egyre növekvő áradata emberi erővel már ma is alig-alig dolgozható fel. A technikai előfeltételek ma már biztosítva vannak ahhoz, hogy az elektronikus számítógép memóriájában tárolni lehessen nemcsak a szavak grammatikai viselkedésére, hanem szemantikai összefüggéseire vonatkozó hatalmas ismeretanyagot is. Ez lehetőséget ad arra, hogy a mondatok nyelvtani szerkezetén túlmenően elemezni tudjuk logikai-szemantikai strukturájukat is, közelebb jussunk tehát a mondat mondanivalójának, tartalmának gépi uton történő feltáráshoz. E hatalmas volumenű feladat megoldása azonban még széleskörű nyelvészeti kutatómunkát igényel. Igen biztatóak ezzel kapcsolatban azok az eredmények, amelyeket a moszkvai

szemantikai iskola /ROZENCVEJG és csoportja, valamint a kutatásokba később bekapcsolódott Igor MELCSUK/ ért el a nyelvek logikai-szemantikai strukturájának vizsgálata terén. Kutatásuk középpontjában az azonos jelentésű mondatok szerkezeti összefüggéseinek felderítése áll. A fordítás szempontjából ez különösen akkor nagy jelentőségű, ha az eredeti mondat mondanivalóját csak a mondat szerkezetének megváltoztatásával tudjuk visszaadni a másik nyelven.

A konferencia amerikai résztvevői cáfolták azt a hirt, mintha az Egyesült Államokban abbahagyták volna a gépi fordítással kapcsolatos kutatásokat. A jelenlegi kutatások azonban sokkal differenciáltabb módon, - számos esetben alapkutatás jelleggel - folynak, s nem látványos sikerek elérését, hanem az eddigiéknél sokkal jobban megalapozott fordító rendszerek kidolgozását célozzák.

0:0

Amerikai folyóiratok orosz nyelven

A Szovjetunióban 1968-tól 5 amerikai szakfolyóirat jelenik meg teljes fordításban /angol terminológiával: "cover-to-cover"/, orosz nyelvű kiadásban. A folyóiratok közreadását a MIR kiadóvállalat hirdette meg.

Az amerikai tudományos és műszaki folyóiratok közül a MIR kiadóvállalat az alábbi 5 vezető szaklapot tartotta legértékesebbnek, és 1968-tól gondoskodik teljes fordításban, orosz nyelven történő kiadásukról:

angol cím

1. The Review of Scientific Instruments
2. AIAA Journal
3. Proceedings of the American Society of Mechanical Engineers
  - Ser.A: Journal of Engineering for Power
  - Ser.B: Journal of Engineering for Industry
  - Ser.C: Journal of Heat Transfer
  - Ser.D: Journal of Basis Engineering

orosz cím:

1. Priborü dlja naucsnuh iszsledovaniij
2. Raketnaja tehnikai i koszmonavtika
3. Trudü amerikanszkogo obscsesztva inzsenerev-mehanikov
  - Szerija A: Energeticseszkie masinü i usztanovki
  - Szerija B: Konzstruirovanie i tehologija masinosztroeniija
  - Szerija C: Teploperedacsai
  - Szerija D: Teoreticseszkie uszmovü inzsenernüi rászcsotov

Ser.E: Journal of Applied
Mechanics

Szerija E: Prikladnaja mehanika

4. Proceedings of the IEEE

4. Trudü inosztituta po elektroteh-
nika i radioelektronika

5. Electronics

5. Elektronika

A MIR kiadóvállalat 1968. évre tervezett figyelemreméltó vállalkozásának legfőbb érdeme, hogy felismerve a folyóiratok jelentőségét a tudományos és műszaki haladásban, a szovjet kutatók, mérnökök, szakemberek számára teljes fordításban, folyamatos közreadásban biztosítja szakterületük legjelentősebb folyóirataiban a rendszeres tájékozódást. A nyelvi nehézség, akadály megszüntetésével módot nyújt a kutatóknak, mérnököknek, szakembereknek, hogy orosz nyelven hírt szerezzenek a folyóiratokban közreadott legújabb eredményekről, kutatásokról, és egyben szélesítsék tudományos látókörüket. Továbbá, a külföldi folyóiratok cikkanyagának ismerete lehetővé teszi számukra a már egyszer elvégzett kutatás, munka megismétlésének ésszerű elkerülését.

A cikkek fordítását és lektorálását a szakterületek megfelelő szakemberei végzik, ennek következtében a fordítások minősége és színvonala garantáltan jó. Így az angolul egyáltalán nem, vagy nem kielégítő módon tudó szovjet szakemberek elsőrendű szolgáltatásban részesülnek. Az amerikai folyóiratok adaptálását a szovjet olvasó számára még azzal is elősegítik, hogy a táblázatok és grafikonok számszerű adatait az USA-ban használatos mértérendszerből átszámítják a nemzetközi mértérendszerre.

A MIR kiadóvállalat e szolgáltatása magyar vonatkozásban sem érdektelen. Ismeretes, hogy évről-évre gyarapszik az oroszul tudó szakemberek száma, elsősorban a fiatalabb nemzedék körében, tehát az élenjáró tudományos és műszaki vezető amerikai szaklapok orosz nyelvű fordítása jelentős segítséget nyújthat számukra. A szolgáltatással kapcsolatosan fel kell vetni egy másik szempontot is hazai vonatkozásban, mégpedig azt, hogy a nyugati folyóiratok beszerzésének ismert devizanehézségei a Szovjetunióban megjelenő kiadványoknál nem játszik szerepet. A szovjet lapoknak viszonylag olcsóbb előfizetési ára a kapitalista országokban megjelenő folyóiratokhoz képest még abban az esetben is előnyösnek mondható, ha az oroszul nem tudó szakemberek részére esetleg magyar fordításban kell közvetíteni a Szovjetunióban megjelenő "cover-to-cover" folyóiratok információit.

Az 5 amerikai szaklap orosz nyelvű kiadásban a Posta Központi Hirlapirodán keresztül megrendelhető és beszerezhető. A folyóiratok ezuton történő szerzeményezése gazdaságosnak látszik, némi nehézséget e téren a szovjet lapok késedelmes beérkezése jelenthet.

00:00